

окраїні с. Веренчанка (23.01.1999 р. – 2 птахів) і поблизу с. Чагор (6.02.1999 р. – 6).

Зяблик (*Fringilla coelebs*). Останнім часом нерегулярно зимує в окремих пунктах регіону досліджень. Птахів виявляли в Чернівцях (2 і 3.12.1997 р. – 1 і 2 відповідно в ботанічному саду, 7.12.1997 р. – 3 серед масивів новобудов південної половини міста, 21.12.1998 р. – 5 у парку ім. Шевченка), а також 4.02.1998 р. – 16 у долині р. Прут на маршруті від м. Новоселиця до с. Зелений Гай і 27.01.1999 р. – 10 у саду біля с. Чагор.

Зеленяк (*Chloris chloris*). 8 і 11.12.1997 р. в Чернівцях зустрінуто 2 і 4 особин відповідно в центральній частині та серед масивів новобудов південної окраїни міста. Уздовж прибережних ділянок р. Прут серед насаджень деревно-кущової рослинності зграйки зеленяків нам траплялися двічі на маршрутах Новоселиця – Зелений Гай (4.02.1998 р. – 7 птахів) і Чернівці – Магала (28.01.2000 р. – 4).

Коноплянка (*Acanthis cannabina*). На західній окраїні обласного центру Буковини (місцевість “Роша”) 1.12.1997 р. виявлено 3 особин.

Вівсянка очеретяна (*Emberiza schoeniclus*). 9.01.1999 р. спостерігали самця серед минулорічних заростей прибережно-водної рослинності в долині р. Прут поблизу с. Магала.

*I.V. Скільський, а/с 532, м. Чернівці,
58001, Україна (Ukraine).*

МОНИТОРИНГ ЧИСЛЕННОСТИ ВОДОПЛАВАЮЩИХ И ОКОЛОВОДНЫХ ПТИЦ НА ТРИПОЛЬСКОЙ ЗИМОВКЕ (КИЕВСКАЯ ОБЛАСТЬ) В 1984—1990 гг.

В.Н. Грищенко

Monitoring numbers of waterfowl and water birds on the Tripolian wintering area (Kyiv region) in 1984–1990. - V.N. Grishchenko. *Avifauna of Ukraine*. 2. 2002. - The wintering area is situated along the right bank of Kaniv reservoir to the south from Kyiv. Depending on weather conditions from several dozens up to 3500 birds were registered. Results of counts are presented in Tables. 15 species were observed. The Mallard dominates. The Goosander and the Goldeneye are less numerous. Other ducks are occurred irregular. This place is also a constant wintering area for White-tailed Eagles. The wintering area is dynamic, number of birds can fast change. Obviously, all the wintering areas near Kyiv are connected in united system. [Russian].

Key words: fauna, number, wintering, waterfowl.

Address: V.N. Grishchenko, Kaniv Nature Reserve, 19000 Kaniv, Ukraine. E-mail: vityal@aquila.freenet.kiev.ua.

Таблиця 1

Результаты учетов численности в 1984 и 1985 гг.
Results of counts in 1984 and 1985

Вид	Species	4.03.84*	6.01.85	26.01.85	10.02.85*	13.02.85	23.02.85	24.02.85*	3.03.85	13.03.85	23.03.85
<i>Podiceps cristatus</i>		3	1	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>P. griseogen</i>		1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>Cygnus olor</i>		—	1	1	1	1	1	1	1	1	—
<i>Anas platyrhynchos</i>	1000	1800	1100	1500	550	350	1500	420	400	400	750
<i>Mergus merganser</i>		600	—	+	450	340	400	280	200	200	—
<i>M. albellus</i>		3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>Bucephala clangula</i>		—	2	—	400	340	400	280	200	200	—
<i>Haliaeetus albicilla</i>		10	—	—	1	2	1	2	—	—	2
<i>Fulica atra</i>	10	17	5	+	5	20	+	21	19	19	20
<i>Larus ridibundus</i>	20–30	80	6	+	5	8	4	2	7	7	1
<i>L. canus</i>		5	1	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>L. argentatus</i>		3	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Примечание: в таблицах 1 и 2 звездочкой обозначены неполные учеты; + — наличие вида без указания численности; прочерк — точное отсутствие вида; пустая графа — вид не был отмечен, но точное отсутствие не установлено.

Note: in Tables 1 and 2 incomplete counts are marked by the asterisk; + — presence of species without the indication of number; dash — exact absence of species; empty cell — species was not recorded but the exact absence was not determined.

Зимовка водоплаваючих і околводних птахів на Каневському водохранилищі вздовж с. Трипольє Обуховського району є однією з найбільших в Київській області і на середньому Дніпрі. Тут через скидання теплих вод Трипольської ГРЭС всю зиму тримається незамерзаюча акваторія. Вона тягнеться вздовж правого берега водохранилища від п. Українка. Протяжність незамерзаючого ділянки залежить від погодних умов. Звичайно вона закінчується за 8–10 км на південь від с. Вітачів. Ширина відкритого плеса становить 50–100 м в верхній частині до півкілометра в нижній і середній. Сильні тривалі морози звужують смугу відкритої води до 5–6 км в довжину і 200–300 м в ширину. Іноді акваторія розділяється льодовими перемичками на окремі ділянки. В дуже теплі зими відкрита вода тягнеться на південь і далі від Вітачів. В окремі роки лід на водохранилищі може взагалі тривале час відсутній.

В 1984–1990 рр. нами проводилися регулярні обліки птахів на Трипольській зимівці. Частично ці результати опубліковані (Мельничук і др., 1989; Сорокун, Грищенко, 1990). В 1985 р. була проведена серія обліків з метою вивчення динаміки чисельності птахів на протяженні зимового сезону (табл. 1). В подальшому вони проходили 1–3 рази на рік (табл. 2). Обліки проводилися між 12 і 16 годинами з берега на протяженні всієї незамерзаючої акваторії (з виключенням особливо теплих зим). В ряду випадків через погодні умови провести облік на всьому маршруті було неможливо. В такі дні він проводився тільки вздовж ГРЭС на протяженні 1 км. Неповні обліки в таблиці позначені зірочкою. Підрахунок проводився з допомогою бінокля для багаточисельних видів з точністю до десятків або сотень, решта – до особин.

В залежності від погодних умов, реєструвалося від декількох десятків до 3,5 тис. особин. Всього на зимівці нами було відзначено 16 видів птахів. Слід відзначити, що цей список, по-видимому, не повний через складність визначення уток до виду. Підійти до води можна тільки в небагатьох місцях, а при обліку з високих пагорбів правого берега стає уток взагалі відсутня за кілометр і далі. Значительно ускладнює облік і погода. Оптимальний варіант – тривалі морози. В такому випадку площа відкритої води невелика, і утки сконцентровані. В теплі зими вони розподілені на великому протяженні, а відкрита вода тягнеться далеко, так що птахів нерідко просто неможливо повністю облікувати з берега. С іншої сторони, при дуже сильних морозах над відкритою водою починає клубитися туман, також ускладнює облік. Наприклад, 10.02.1985 р. густий туман при морозі за -20°C приховував практично всю акваторію. В зв'язі з вищесказаним, дуже ймовірно, що в стаях криків в окремі дні держалися і особи інших уток, не визначених до виду.

Наиболее многочисленный вид на зимовке – кряква (*Anas platyrhynchos*). Эти утки обычно образовывали плотное скопление в верхней части полыньи у самого сброса. В январе – феврале 1985 г. там держались практически все кряквы. В марте они начали рассредотачиваться, и 23.03 все кряквы держались уже в 2 км от ГРЭС у кромки льда.

На втором месте по численности стоит большой крохаль (*Mergus merganser*), на третьем – гоголь (*Bucephala clangula*). В отличие от крякв, эти птицы держатся стаями по всей акватории. Другие утки довольно редки и встречаются нерегулярно. Лысухи (*Fulica atra*), как правило, держались компактной группой возле прибрежных сооружений ГРЭС.

Орланы (*Haliaeetus albicilla*) держатся в районе Трипольской зимовки постоянно. Даже в те дни, когда они не регистрировались, обычно отмечались следы их пребывания – остатки съеденной рыбы, следы на снегу, перья и т. п. Максимальное их количество наблюдалось 6.01.1985 г. – 10 особей. По всей видимости, в Киеве, возле Бортничей и в Триполье зимой держится одна группировка орланов. Птицы могут перемещаться на различные участки в зависимости от условий.

Регулярные учеты в 1985 г. показали, что зимовка – образование динамичное. Обращает на себя внимание скачкообразное изменение численности крякв. Так, 10.02 их было около 1500, а всего через три дня – в три раза меньше. За один день с 23.02 по 24.02 число их возросло более чем в 4 раза. Часть птиц улетала и снова появлялась. Из этого следует важный вывод – зимовки не изолированы одна от другой. Птицы могут перелетать с места на место. Возможно, что все зимовки в окрестностях Киева связаны в одну систему. Для лебедей вообще характерны широкие кочевки зимой (Грищенко, Сорокун, 1990).

ЛИТЕРАТУРА

- Грищенко В.Н., Сорокун Г.Н. (1990): Зимовки лебедей в антропогенном ландшафте Киевской области. - Экол. и охрана лебедей в СССР: Мат-лы второго Всес. совещ. по лебедям СССР. 21-24 сент. 1989 г., Одесса. Мелитополь. 1: 22-24.
- Мельничук В.А., Грищенко В.Н., Кучерявая Л.Ф., Лопарев С.А., Микитюк А.Ю., Серебряков В.В., Сорокун Г.Н., Фесенко Г.В. (1989): Водно-болотные угодья Киевской области как места концентрации зимующих и колониально гнездящихся птиц. - Деп. в ВИНТИ 23.01.1989 г. № 529-B89. 1-41.
- Сорокун Г.Н., Грищенко В.Н. (1990): Результаты учета зимующих водоплавающих и околоводных птиц в Киевской области. - Из опыта работы молодежн. природоохр. организаций по программе "Фауна". Киев. 20-21.

Грищенко В.Н., Каневский заповедник, г. Канев, 19000, Черкасская обл., Украина (Ukraine).